

Qəssab

© Cəlil Məmmədquluzadə “Seçilmiş Əsərləri”
Bakı: Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı, 1966
Üç cildə
Birinci cild

Bir dəfə bunu eşitdim ki, qonşu Məşədi Məmmədəli qızını verir qəssab Şamilə. Bir dəfə də eşitdim ki, daha vermir. Axır vaxtlarda deyirdilər ki, Məşədi Məmmədəli qızını qəssab Şamilə verməyə razı olub. Ən axırda genə dedilər ki, Məşədi Məmmədəli qəssab Şamildən inciyib və qızını ona vermir.

Üç-dörd gün bundan qabaq qəssab Şamil gəldi bizə. Bununla bizim bir yüngülvari qohumluğumuz da varmış (yəni: özünün rəvayətinə görə). Məlum oldu ki, qızı nəhayət xoşlayıb, amma Məşədi Məmmədəli genə nədənsə, qızını vermək istəmir. Şamil xahiş etdi ki, mən vasitə olam və bəlkə Məşədi Məmmədəlini yumşaldam. Qəbul etdim. Dedim: —Məşədi Məmmədəli sözümlü yerə salmaz və əgər qız razı isə, yəqin ki, düzəldərəm. Və bu da məlum oldu ki, Məşədi Məmmədəli üç dəfə qəssab Şamillə barışmağa gəlib və üç dəfə də acığı nəyə isə tutub, qızı vermək istəməyib.

Bir gün Məşədi Məmmədəliyə sifariş elədim ki, çümə axşamı gələcəyəm bozbaş yeməyə. Xəyalımda qoymuşdum dəlil-nəsihətlə Məşədini yola gətirəm və elə də bir böyük üzrə yoxsa, onu həmişəlik qəssab Şamillə sazlaşdıraram.

Getdim. Damağım çağ idi; çünki bir tərəfdən artıq ümidvar idim ki, bu bədbəxt Şamilin işini bəlkə bir təhər düzəldəm, o biri tərəfdən də bilirdim ki, Məşədi Məmmədəli arvadı iranlı olduğuna görə, gərək çox səliqəli bozbaş pişirmiş ola.

Qabaqkı otaqda süfrə salınmışdı: qab-qacaq, soğan, turp və nazik bazar çörəyi... Əyləşdik. Mən istədim piş əz vəqt moizəmi gödəkcə yerinə yetirib, qəssab Şamilin yanında boredən çıxam, Dedim: —Rəfiqim, Məşədi əmoğlu, sən bilirsən ki, mən sənə xeyirxah bir adamam və heç istəməyəm sənə elə bir yol göstərəm ki, sən sonra, nəüzübillah, peşimanlıq çəkəsən. O allah bəndəsi Şamili sən çox incitmə. Bilirsən ki, o özü bir salamat adamdır. Onunla qohum olmaq sənə heç bir yandan eyb yetirməz. Əgər əlahiddə bir maneçilik yoxdursa, ver qızı, başdan olsun getsin.

Məşədi Məmmədəli çox yumşaqılıqla mənə belə cavab verd:

—Molla əmoğlu, and olsun oxuduğun qurana, mənim heç bir sözüm yoxdur; qızı vermişəm və qurtarıb gedibdi. Amma o nainsafa da bir dəlil-nəsihət elə ki, bir surətdə ki, mənən qohum olub, bir az da nə eybi var, istiqanlı və mehriban olsun və yeri düşəndə özlərlə nisbət heç olmasa bir zərrə qədər qayınatasına təfavüt qoysun. Məsələn Qurban bayramında sifariş eləmişdim ki, bizə bir kök qurbanlıq göndərsin. Altı manat yarım da pul göndərmişdim. Heç müftə istəməmişdim. Nə eybi var, ay zalım oğlu, elə bil bir yad kişiyəm. And olsun allahın birliyinə, elə bir arıq heyvan göndərmişdi ki, bir dəri, bir sümükdən başqa bir şey tapa bilməzdin. Dəxi mən də daş deyiləm ki! Hirsim tutdu, sifariş göndərdim ki, bizim qohumluğumuz tutmayacaq... Xülasə... Molla əmoğlu, arxayın ol, bu qədər danışdım, səni də ac qoydum. Arxayın ol... Bir surətdə ki, sən də məsləhət görürsən, bir qızdı, vermişəm, qurtarıb gedibdir. Allah səni də dostluqdan və qohumluqdan əksik eləməsin öz birliyi xatirinə. Gedim görüm çörək hazırdır...

Məşədi getdi, abgüştü öz əlində buğlana-buğlana gətirdi, çörək doğradı, qarışdırdı və mənə “buyur” deyib, təklif etid. “Bismillah” deyib əlimi uzatdım, bir tikə götürdüm və gördüm ki, bozbaş babətdir; yəni nə elə artıq ləzzətli və nə elə də artıq ləzzətsiz, yəni miyana.

Bu mənim dadım.

Amma qonşuma gəldikdə burada məzaqlar xeyli təfavütlü çıxdı. Belə ki, Məşədi Məmmədəli ikinci tikəni ağzına qoyandan sonra bir yavaşca guya öz-özünə dedi:

—Çox yavandı. —Bir az keçdi ki, dedi:

—Namərd oğlu genə yavan ət verib - və bir tikə də yeyəndən sonra əlini yeməkdən lap çəkib üzünü tutdu həyəətə və ucadan arvadını harayladı:

—Tükəzban, Tükəzban! Bu saat o qırışmal oğluna mənim tərəfimdən sifariş elə ki, mən dəxi onə qız verəsi olmadım.

Mən təəccüb elədim, bir qədər də rahatsız oldum və bir qədər də iştaham küsdü. Bir istədim Məşədi Məmmədəliyə nəsihət edim və yalandan bozbaşı tərifiyədim; amma çünki qonşumun sifətindən hirs yağır ki, bildim ki, nəsihətin faydası olmayacaq. Bununla bərabər özümü borclu hesab etdim bu işə qarışım bəlkə axırı yaxşılıqla qurtara.

Dedim:

—Məşədi əmoğlu, bozbaş ki, o qədər yavan deyil, nə səbəbə bu qədər inciyirsən?

Amma Məşədi Məmmədəli o qədər hirslənmişdi ki, deyəsən mənim sözlərimi heç eşitmədi və üzünü həyəətə tutub dübarə çıxırdı:

—Ay arvad! Mənim axır sözümdü. Mən zarafat eləmirəm. Vermirəm! Vermirəm! Bax, aç qulağını, eşit!

Məşədinin əlləri titrəyirdi. Mən məəttəl qaldım və söz yox, gəldiyimə peşiman oldum. Əlimi sildim, çəkildim kənara və allaha şükür elədim.

Ancaq bu heyndə Məşədi deyəsən yuxudan ayıldı və deyəsən səhvini və kəmədəbliyini başa düşdü; çünki gordü ki, mən də ac qaldım. Və deyəsən, hirsini bir az soyudu; çünki alçaqdan və yumşaqqlıqla;

—Sən allah, Molla əmoğlu, məni bağışla. Bu saat gərək sənə qayqanaq pişirtirim. Sən ac qaldın. —Bə üzünü genə həyəətə tərəf tutub, qabaqkından bir qədər mülayim arvadını çağırırdı:

—Tükəzban, tez ol bir az qayqanaq pişir. Molla əmoğlu bozbaşı bəyənmedi, ac qaldı. Allah pis adamın atasına lənət eləsin Bizi ac qoydu.

Mən üzr istədim və qayqanağı qəbul eləmədim; çünki iştaham bilmərrə qaçmışdı və bir də qayqanağı mən əslindən xoşlamaram. İstədim duram ayağa. Məşədi Məmmədəli tez qalxdı ayaq üstə və məni çiynimdən aşağı basıb güclə yerə oturtdu. Mən tabe oldum.

Bir az keçdi. Məşədi qayqanaq da gətirdi, üstündən çay da içdik və həttə söhbət də elədik və axırda durdum, xudahafiz elədim. Və istəyirdim çıxam, dayandım və baxdım Məşədi Məmmədəlinin üzünə, bir istədim qəssab Şamildən söz açam və dəlil-nəsihət edəm, amma haman dəqiqə xəyalıma gəldi ki, o bədbəxt qəssab Şamil Məşədi Məmmədəlinin acıq damarına düşübdür; arıq qoyun və yavan ət, - bunlar hamısı bəhanədir.

Haman saat mənə yəqin oldu ki, bu azarın daha dünyada bir müalicəsi yoxdur və indi də Məşədi Məmmədəli qəssab Şamillə barışıb öpüşsə də, sabah, ya biri gün bir yavan ət üstə genə acıyıb küsəkdir.

Daha bu adət oldu getdi.

Bir ay, ya ay yarım keçmişdi, eşitdim Məşədi Məmmədəli qızına toy eləyib, verib qəssab Şamilə. Toya mən də dəvət olunmuşdum; amma xəstə olduğuma cəhət gedə bilmədim.

Mətni yığdı: Nərgiz Abadi

Veb üçün hazırladı: Aynurə Hüseynova

AZERİ.orga qoyuldu: İyul, 2003